

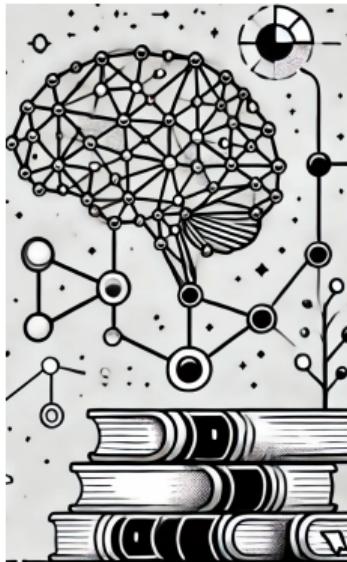
Kauzalita a metódy strojového učenia

Lukáš Lafférs

Katedra matematiky, Univerzita Mateja Bela

Vedatour 2024

Dnes

Algoritmy strojového učenia sa ukázali ako skvelý nástroj na predikciu!

Vedia nám však pomôcť aj s odhadovaním kauzálnych vzťahov??

Kauzalita

Prečo sa to stane?

Vyžaduje porozumenie.

Kus ľažšie.

Predikcia

Čo sa stane?

Ak funguje, tak funguje, no a čo.

Kus jednoduchšie.

Michal absolvoval rekvalifikačný kurz. Pomohlo to?

Mohli by sme ho porovnať s **Jozefom**, ktorý ho neabsolvoval.

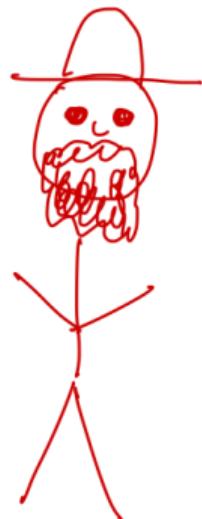
Michal

- 27 rokov
- ženatý
- z Brezna
- stredná škola
- vie anglicky
- zdravý
- vod. preukaz typu B
- býva s 3 ďalšími ľudmi
- ...

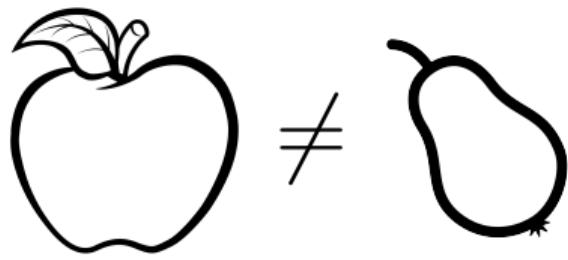
Jozef

- 53 rokov
- slobodný
- z Myjavy
- VŠ
- vie nemecky
- mal autonehodu
- vod. preukazy typu B,C
- stará sa o rodičov
- ...

Prekvapivo. Michal a Jozef sú rôzni.

Michal \neq Jozef

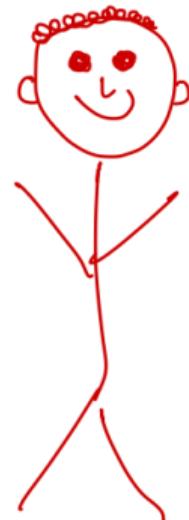
Michal

- 27 rokov
- ženatý
- z Brezna
- stredná škola
- anglicky
- zdravý
- vod. preukaz typu B
- býva v dome s 3 ďalšími ľuďmi
- ...

Peter

- 29 rokov
- slobodný
- z Podbrezovej
- stredná škola
- anglicky, francúzsky
- zdravý
- vod. preukaz typu B
- býva s 2 ľuďmi a so psom
- ...

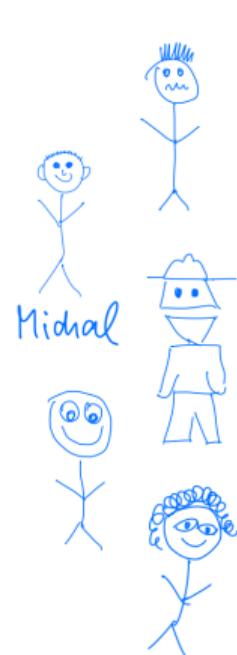
Prekvapivo. Aj **Michal** a **Peter** sú rôzni.

Ale o dosť podobnejší.

Michal \approx **Peter**

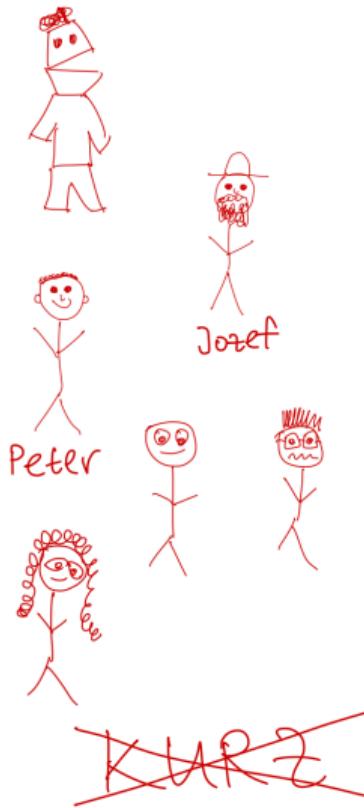

Párovanie

Michal

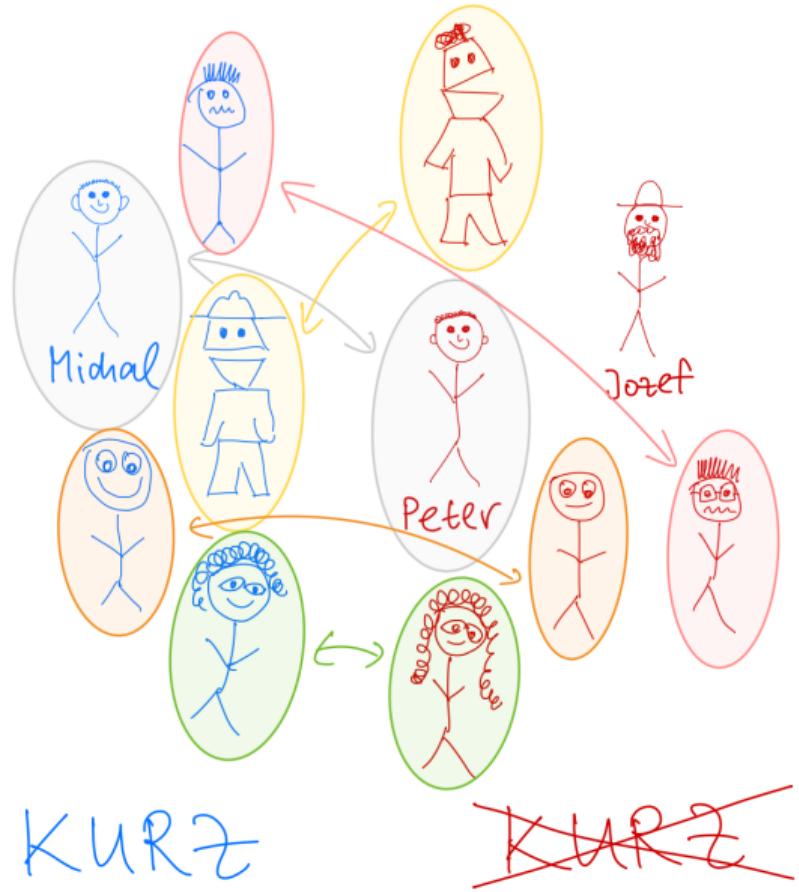
KURZ

Jozef

Peter

~~KURZ~~

Takýchto **Petrov** je však málo.

A nie každý má svoju "dvojičku" ako **Michal**.

Limitácie párovania

Princ Charles

- Muž
- Narodený 1948
- Vyrastal v UK
- Dvakrát ženatý
- Býva na zámku
- Bohatý
- Slávny

Ozzy Ozbourne

- Muž
- Narodený 1948
- Vyrastal v UK
- Dvakrát ženatý
- Býva na zámku
- Bohatý
- Slávny

Charles ≠ Ozzy

- Asi miliónkrát na Twitteri. Pôvodný zdroj neznámy.

O Michalovi vieme **veľa** informácií.

Ale absolventov kurzu je **málo**.

- vek
- slobodný/á
- počet detí
- mesto
- typ vzdelania
- oblasť vzdelania
- znalosť cudzích jazykov
- zdravotné znevýhodnenie
- vod. preukaz
- história zamestnania
- typ predošej práce
- dĺžka predošlého zamestnania
- klasifikácia predošlého zamestnania
- počet členov v domácnosti
- bariéry zamestnanosti
- národnosť
- sociálne dávky
- zdravotné poistenie
- zdravotné znevýhodnenie
- osamelý občan
- ochota vzdelávať sa
- ochota dochádzať za prácou
- účasť na predošom kurze
- záujem o prácu o neúplný úväzok
- záujem o prácu v zahraničí
- úroveň segregácie
- vzdialenosť od krajského mesta
- vzdialenosť od Bratislavы
- ...

Tradičné statistické metódy nevedia pracovať s mnohorozmernými dátami.

Čo s tým?

Priemerný efekt absolvovania kurzu na mzdu

$$\Delta = E(MZDA(\text{kurz}) - MZDA(\cancel{\text{kurz}}))$$

μ

Predikovať priamo

- vek
- pohlavie
- vzdelanie
- zručnosti
- ...

Dáta

 $\mu \rightarrow$

mzda

 π

Preváhovanie

- vek
- pohlavie
- vzdelanie
- zručnosti
- ...

Dáta

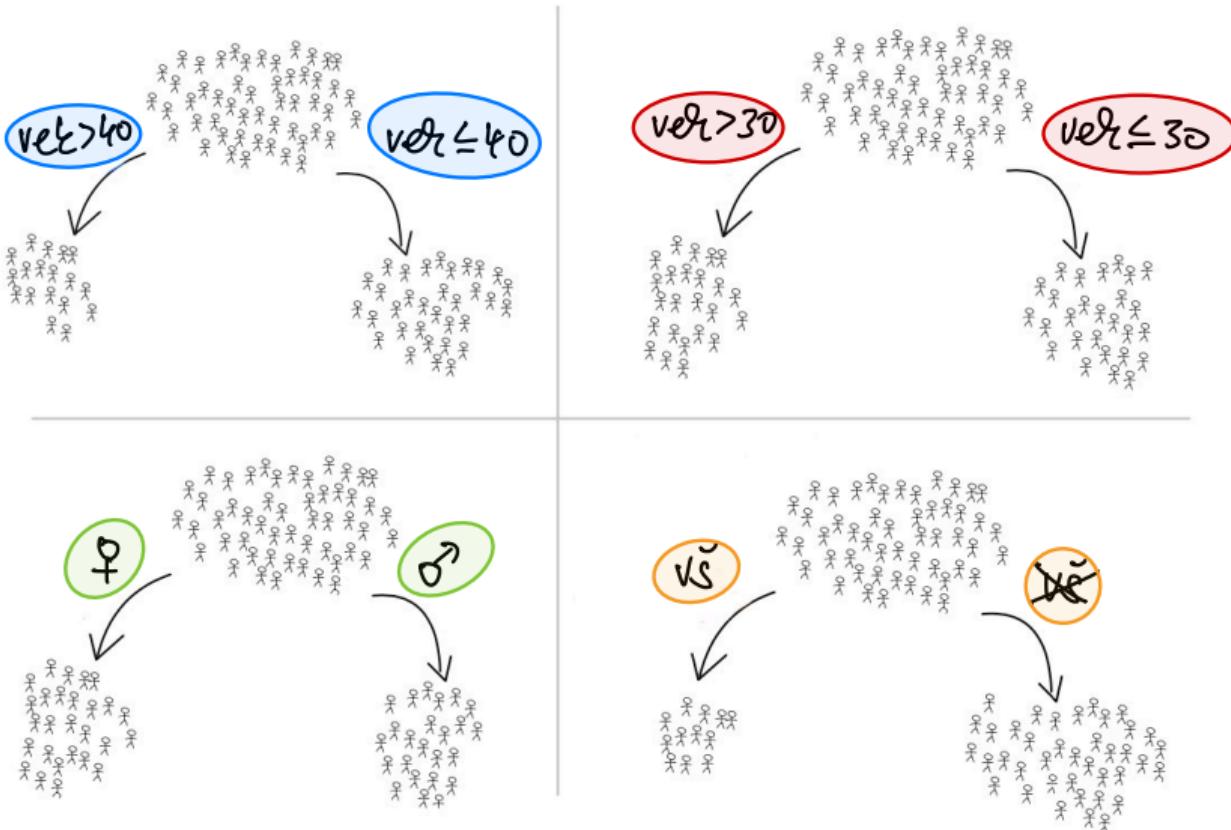
 $\pi \rightarrow$

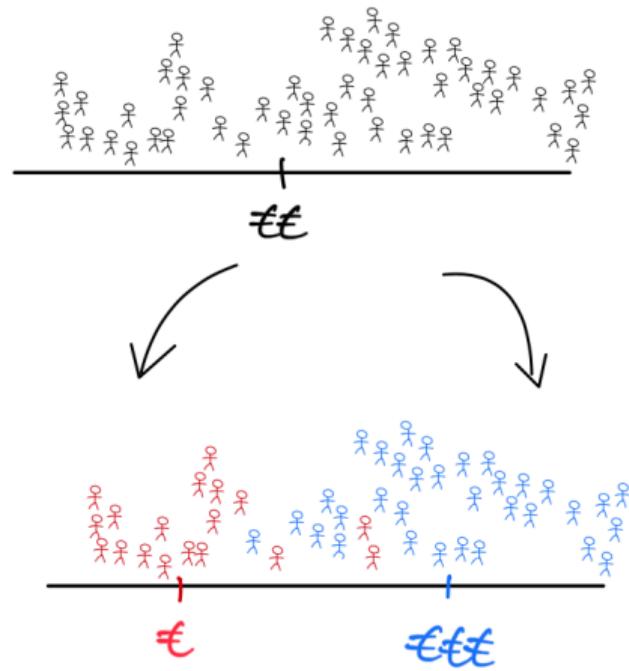
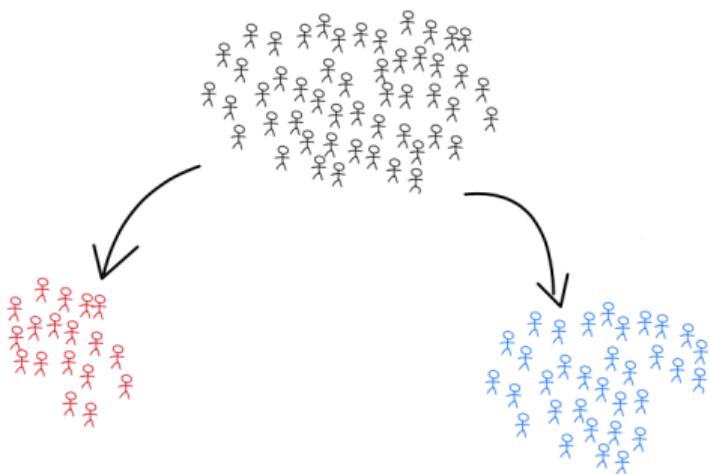
ide na
kurz

MACHINE LEARNING

Aj μ aj π odhadneme pomocou metód strojového učenia.

Príklad algoritmu strojového učenia

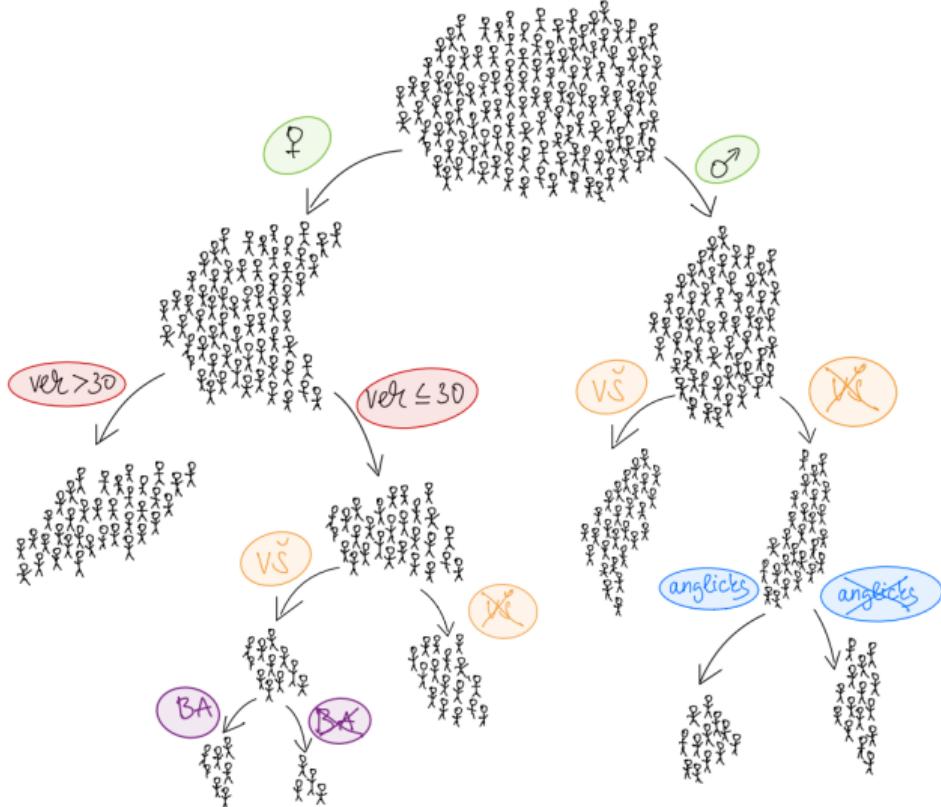

Ako nariast strom?

Dobrá áno/nie otázka?

Vieme to odmerať?

Ako veľký strom?

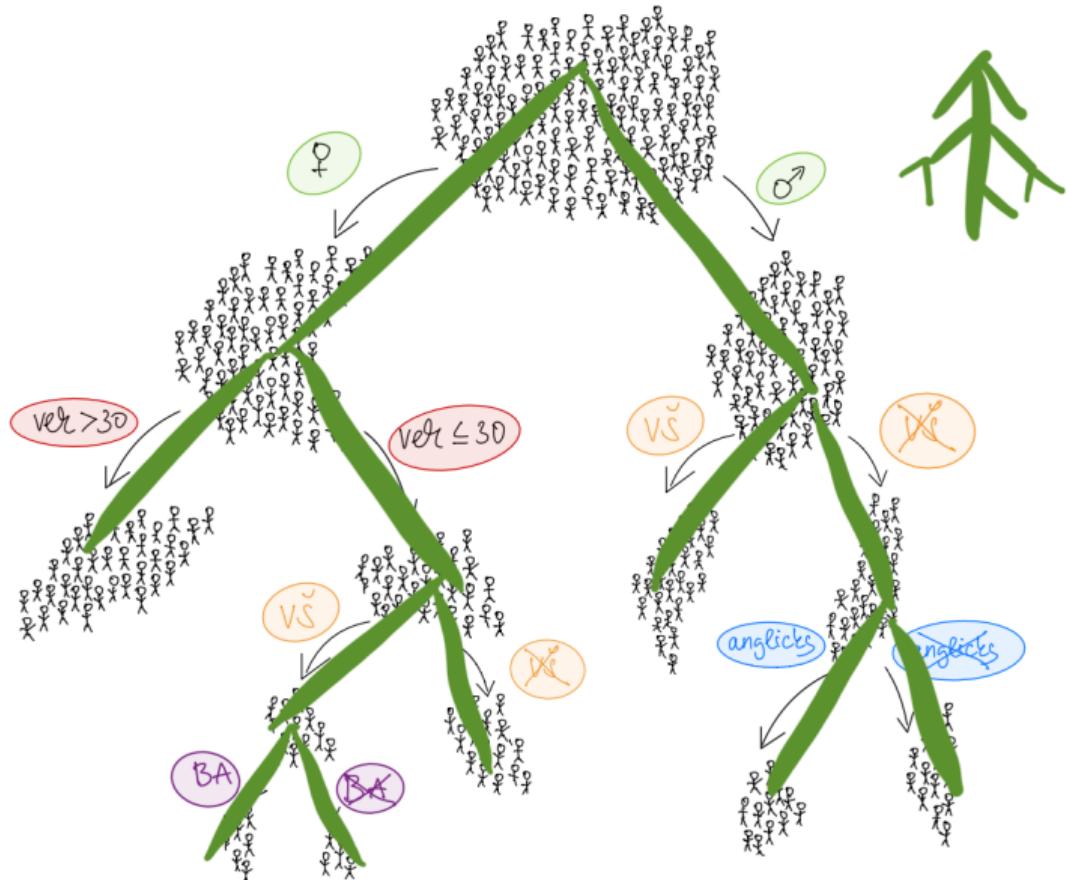
- Breiman, L., Friedman, J. H., Olshen, R., & Stone, C. J. (1984). Classification and Regression Trees.

Ako nariast strom?

Dobrá áno/nie otázka?

Vieme to odmerať?

Ako veľký strom?

Náhodný les

Pozdravujem vás, lesy, hory,
z tej duše pozdravujem vás!

P. O. Hviezdoslav

P.O.H. v lese.

(Nie až tak) náhodný les

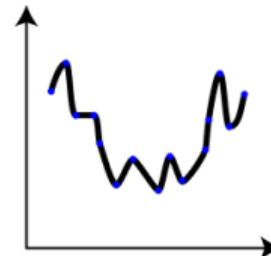
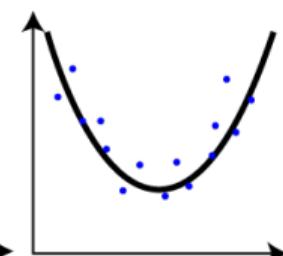
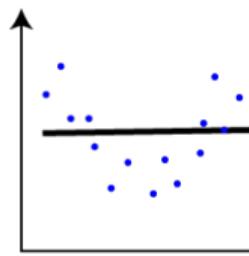
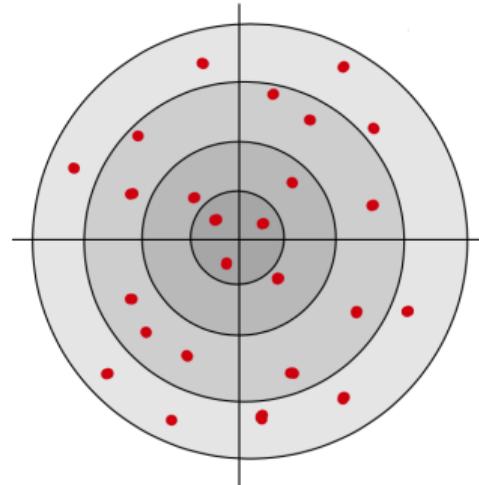
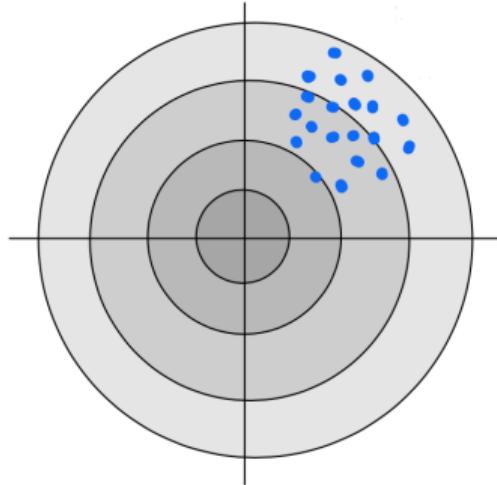

(Už celkom) náhodný les

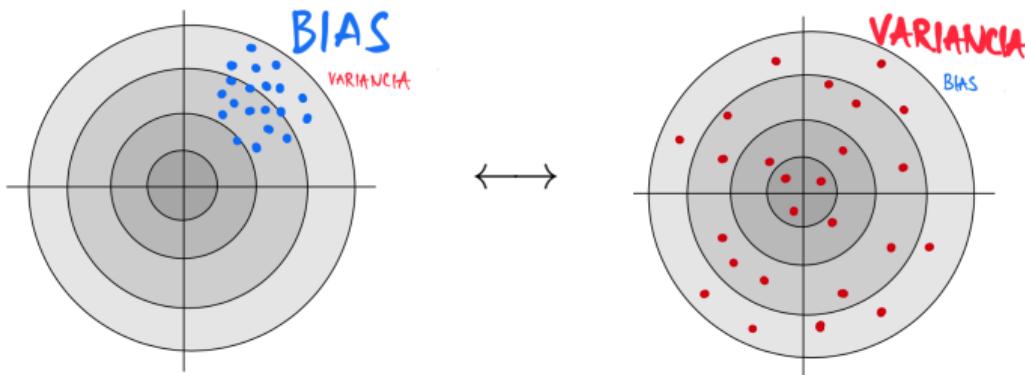

- Breiman, L. (2001). Random forests. Machine learning, 45, 5-32.

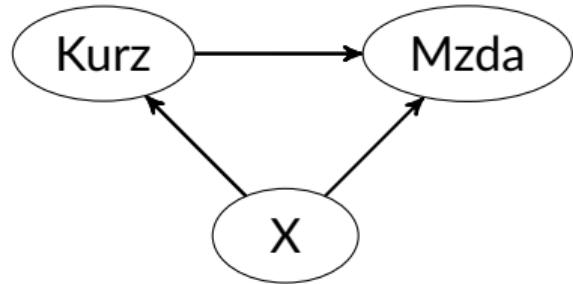
Nevýhody

$$\begin{aligned}\text{PREDIKČNÁ CHYBA} &= \text{NÁHODNÁ CHYBA} + \text{NENÁHODNÁ CHYBA} \\ &= \text{NÁHODNÁ CHYBA} + \underbrace{\text{BIAS} + \text{VARIANCIA}}_{\text{NENÁHODNÁ CHYBA}}\end{aligned}$$

Naspäť k príkladu

X - informácie o veku, pohlaví, vzdelaní, zručnostiach...

$$\Delta = E(MZDA(\text{kurz}) - MZDA(\text{kurz}))$$

- Pearl, J. (2009). Causality. Cambridge university press.
- Imbens, G. W., & Rubin, D. B. (2015). Causal inference in statistics, social, and biomedical sciences. Cambridge university press.

- vek
 - pohlavie
 - vzdelanie
 - zručnosti
 - ...

μ

$$\Delta \mu$$

efekt na mzdu

- vek
 - pohlavie
 - vzdelanie
 - zručnosti
 - ...

π
→

$\Delta\pi$

efekt na mzdu

Priama aplikácia μ alebo π (prevážením) na odhad Δ povedie k BIASu.

Double Machine Learning

- vek
- pohlavie
- vzdelanie
- zručnosti
- ...

$$\mu, \pi \longrightarrow \Delta_{\mu, \pi}$$

efekt na mzdu

$\Delta_{\mu, \pi}$ je fajn.

$$\Delta_{\mu, \pi} \xrightarrow{\text{😊}} \Delta$$

- Chernozhukov, V., Chetverikov, D., Demirer, M., Duflo, E., Hansen, C., Newey, W., & Robins, J. (2018). Double/debiased machine learning for treatment and structural parameters. *Econometrics Journal*, volume 21, pp. C1–C68.
- Robins, J. M., & Rotnitzky, A. (1995). Semiparametric efficiency in multivariate regression models with missing data. *Journal of the American Statistical Association*, 90(429), 122-129.
- Van Der Laan, M. J., & Rubin, D. (2006). Targeted maximum likelihood learning. *The international journal of biostatistics*, 2(1).

Double Machine Learning

veľidimensionálne
dáta (neprijemné)

μ, π
→

- Neyman ortogonalita
- cross-fitting

$\Delta_{\mu, \pi}$ je fajn.

$\Delta_{\mu, \pi}$

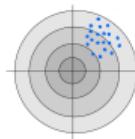
efekt na mzdu

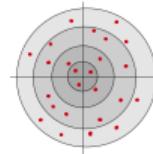
- asymptoticky normálny
- nezávislý
- s konečnou varianciou
- $O(n^{-1/2})$ konvergencie

Zhrňme si to

- Kauzalita je náročná
- S veľa informáciami ešte viacej

BIAS vs VARIANCIA

- ML metódy sú skvelé na predikciu
- Na odhadovanie parametrov nie až tak

$$\Delta_{\mu} \xrightarrow{\text{:(:()}} \Delta \quad \text{a} \quad \Delta_{\pi} \xrightarrow{\text{:(:()}} \Delta$$

- Skombinujeme dve slabé ML metódy μ, π
- Dostaneme **odhad** s dobrými vlastnosťami

$$\Delta_{\mu, \pi} \xrightarrow{\text{:(:()}} \Delta$$

Rozšírenia

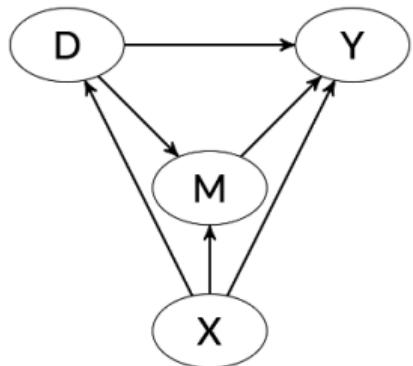
μ, π
→

???

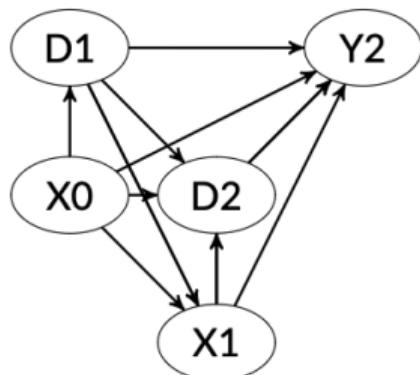
$\Delta_{\mu, \pi}$
efekt

$$\Delta_{\mu, \pi} \xrightarrow{\text{😊}} \Delta$$

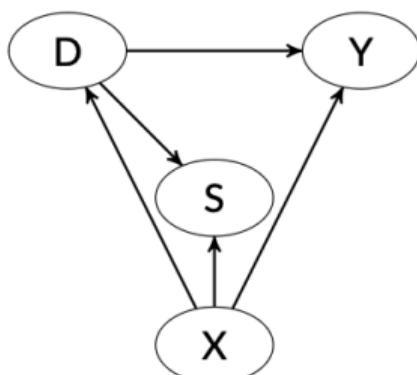
Mediačná analýza

Dynamické efekty

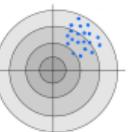

Výberová vzorka

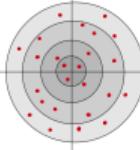

- Mediačná analýza (H. Farbmacher, M. Huber, H. Langen, LL, M. Spindler)
- Dynamické efekty (H. Bodory, M. Huber, LL)
- Výberová výchylka (M. Bia, M. Huber, LL)

 \neq $\xrightarrow{\text{Párovanie}}$ \approx

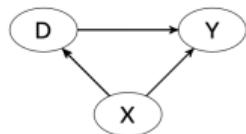
BIAS vs VARIANCIA

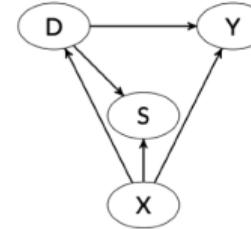
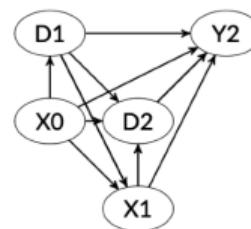
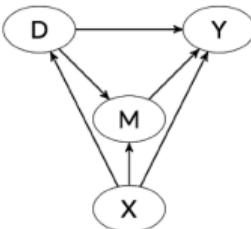
$$\Delta_{\mu} \xrightarrow{\text{:)} \Delta}$$
$$\Delta_{\pi} \xrightarrow{\text{:)} \Delta}$$

Double ML

$$\Delta_{\mu, \pi} \xrightarrow{\text{:)} \Delta}$$

Rozšírenia

Ďakujem za pozornosť.

www.lukaslaffers.com

#UMBmath